

common-agricultural-policy/income-support/income-support-explained_en&xid=17259,15700023,15700186,15700190,15700256,15700259,15700262,15700265,15700271&usg=ALkJrhgaySbnpccgfEY_Z637GGcBbt9FdnA. 4. Опрос: Лишь 20 % фермеров участвуют в программах господдержки. URL: <http://agroportal.ua/news/vlast/opros-lish-20-fermerov-uchastvuyut-v-programmakh-gospodderzhki/>. 5. Оцінка інструментів державної підтримки сільськогосподарських виробників. URL: <http://agroportal.ua/news/vlast/opros-lish-20-fermerov-uchastvuyut-v-programmakh-gospodderzhki/>. 6. Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки: наукова доповідь / за ред. чл.-кор. НАН України Бородіної О. М., д-ра екон. наук Шубравської О. В.; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2018. 152 с.

УДК 657

О. О. Книшек, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування
К. Ю. Ярошенко, магістр

Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: дебіторська заборгованість, управління, рефінансування, аналіз, контроль.

Дебіторська заборгованість виступає важливою складовою діяльності будь-якого підприємства. За своєю суттю дебіторська заборгованість – своєрідна фінансова інвестиція одного підприємства в інше. Тобто значна частина коштів, які підприємство могло б використати для фінансування своєї діяльності та зменшити потребу в залученні позикових фінансових ресурсів, але вони перебувають протягом тривалого часу в розпорядженні його клієнтів. Дебіторська заборгованість є нормальним явищем у діяльності підприємства доти, поки вона контрольована та своєчасно погашається.

Протягом своєї діяльності підприємство прагне якнайшвидше реалізувати продукцію, однак у контрагентів у цей час може не бути вільних коштів в обороті, а отже, несвоєчасна оплата продукції покупцями породжує фінансові труднощі, що веде до скорочення фінансових можливостей господарюючого суб'єкта, зниження оборотності капіталу, погіршення платоспроможності й може стати причиною низької результативності його роботи та фінансових втрат. Зрозуміло, що незалежно від причини виникнення дебіторської заборгованості уникнути її неможливо. Підприємство може зменшити обсяг наданого товарного кредиту своїм клієнтам або ж продавати продукцію на основі передоплати. Але надмірно жорстка політика управління дебіторською заборгованістю може відобразитися на кількості клієнтів і товарообороті підприємства. Тому для ефективного функціонування підприємства необхідно вдосконалювати ведення обліку взаєморозрахунків, організувати ефективну та дієву систему внутрішньогосподарського контролю й аналізу дебіторської заборгованості, а також шукати шляхи ефективного управління дебіторською заборгованістю.

Проблеми організації обліку, аналізу й контролю дебіторської заборгованості, а також її управління на підприємствах різних галузей досліджували як вітчизняні, так і закордонні науковці, але, незважаючи на значну кількість наукових праць учених щодо вирішення окресленої проблеми, усе ще деякі питання залишаються дискусійними та потребують додаткового дослідження.

Розмір дебіторської заборгованості може мати як позитивний вплив на діяльність суб'єкта господарювання (заохочення до збільшення об'ємів продажу; налагодження тривалих договорів щодо поставки товарів, робіт, послуг; розширення зони впливу на ринку; прискорення реалізації готової продукції, що призводить до зменшення витрат на її обслуговування та утримання тощо), так і негативний (вилучення готівкових коштів із виробництва; виникнення ризику непогашення боргів і зобов'язань з боку покупців; виникнення додаткових витрат на судові процеси; втрата теперішньої вартості за довгостроковими боргами, які знецінюються під впливом інфляційних процесів і, як наслідок, зниження рентабельності виробництва – зниження прибутку). Таким чином, ухвалюючи рішення щодо управління дебіторською заборгованістю, необхідно зважувати всі позитивні й негативні чинники, знаходити прямі вигоди від неї та уникати прямих втрат. Досягти цієї мети можливо за до-

помогою правильної організації та методики аналізу та впровадження ефективного механізму управління дебіторською заборгованістю підприємства, що дозволить приймати ефективні управлінські рішення щодо повернення боргів, спрогнозувати надходження коштів.

Для здійснення аналізу дебіторської заборгованості та прийняття правильних управлінських рішень важливе значення має повнота й об'єктивність інформації. Отже, кожне підприємство повинно формувати комплекс аналітичних показників відповідно до власних інформаційних потреб. Здебільшого під час аналізу дебіторської заборгованості підприємства необхідно розрахувати такі показники: загальний її обсяг; суму простроченої дебіторської заборгованості; своєчасність платежів; фактичну її оберненість (загальну й у розрізі кожного клієнта); динаміку її погашення; середній період відстрочення платежів; середній період погашення відстрочення; динаміку руху оборотних коштів тощо. Розрахунок цих показників дозволяє контролювати рух оборотних коштів і підтримувати мінімально необхідний рівень наявних грошових коштів.

Важливу роль в управлінні дебіторською заборгованістю відіграють планування, організація та контроль роботи з дебіторами. Найкращий захід уникнення дебіторської заборгованості є її попередження. Тому необхідно починати контролювати дебіторську заборгованість ще до процесу її виникнення. При цьому можна не тільки проводити рейтинговий розподіл потенційних покупців-боржників, а й визначити ризиковість їхньої діяльності.

Під час проведення контролю розрахунків із дебіторами обов'язково досліджується дотримання правильності відображення господарських операцій в обліку за допомогою перевірки типової кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку. Це, у свою чергу, дозволяє виявити викривлення облікових даних. Загалом, для покращення системи контролю дебіторської заборгованості важливо здійснювати постійний контроль за строками її погашення для своєчасного реагування та вжиття заходів, здійснювати контроль за часткою в загальній величині оборотних активів, а також за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості з метою підтримки фінансової стабільності та платоспроможності підприємства.

В Україні останнім часом набуває широкого застосування рефінансування дебіторської заборгованості, що являє собою систему фінансових операцій, які забезпечують прискорену трансформацію дебіторської заборгованості в грошові активи. Основними формами рефінансування дебіторської заборгованості, що застосовуються нині, є: факторинг, форфейтинг, облік векселів. Використання цих форм рефінансування дебіторської заборгованості не лише дає змогу підприємству уникнути кризових явищ, а є потужним поштовхом для подальшого розвитку, отримання великих прибутків та збільшення його ринкової вартості.

Таким чином, для ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємства можна запропонувати такі заходи:

- здійснення аналізу стану дебіторської заборгованості з метою контролю руху оборотних коштів і підтримки мінімально необхідного рівня наявних грошових коштів;
- посилення попередньої перевірки клієнтів щодо визначення можливості своєчасного погашення ними заборгованості та виключення з числа партнерів підприємств з високим ступенем ризику;
- визначення критеріїв надання кредиту, його граничного розміру, термінів відстрочення повернення боргу, розміру та порядку надання знижок, форми штрафних санкцій;
- періодичний перегляд граничної суми реалізації продукції, зважаючи на фінансове становище клієнтів;
- застосування різних форм розрахунків із дебіторами та сучасних форм рефінансування заборгованості;
- розробка плану заходів щодо роботи з кожним клієнтом з визначенням термінів, відповідальних, оцінки витрат, а також одержаного ефекту.

Отже, створення ефективної моделі обліку дебіторської заборгованості дасть змогу уникнути ризиків неплатоспроможності та зниження показників ліквідності внаслідок отримання об'єктивної та своєчасної інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень.